

© REINIER RYDA

Wat je schrijft, ben je zelf

Het schrijverschap

Rintje was een hondje met grappige wapperoren en een donkere vlek rond zijn linkeroog. Hij was de enige reu in een nest gladharige foxterriërs die samen met drie teefjes op 30 november 1993 werd geboren op The Rascals Farm in het Friese Nyemirdum. Stamboomhouder zoals zijn ouders Ambassador en Lady in White zou hij nooit worden; tijdens de geboorte had hij een navelbreuk opgelopen.

Sieb Posthuma had altijd al een hond gewild. Als kind zocht hij tijdens vakanties in Spanje ieder jaar een zwerfhond als maatje, maar thuis mocht hij er geen.

Op de Rietveld Academie kreeg hij schilderles van Charlotte Mutsaers. Tijdens de lessen nam ze vaak haar foxterriër Dar mee, die ze portretteerde op haar olieverfschilderijen. Posthuma: 'Het was zo'n geestig hondje, ook grafisch was hij heel fijn om in beeld te brengen.' Later, als hij vrij kunstenaar was, wilde hij ook zo'n hond. Van foxterriërs wist hij toen nog weinig af. 'In die tijd was de jack russell een populair ras. Die lijkt wel wat op een foxterriër, alleen heeft hij korte, kromme pootjes. Ik weet nog dat ik op een dag naar Dar wees en zei: "Ik wil ook zo'n jack rus-

sell." "Jack russel, jack russell?!" zei Charlotte beledigd, "het is een foxterriër!"

Rintje: de muze, het character

Toen Sieb na de Rietveld na enige omzwervingen als freelance tekenaar de tijd en ruimte had voor een eigen huisdier, wilde zijn toenmalige partner Willem Kool er niets van weten. 'Ik heb een spuuglelijk stenen hondenbeeld op ware grootte gekocht en het midden in de kamer gezet. Zo kon hij er vast aan wennen. Uiteindelijk ging Willem overstag.'

De keus viel op de reu in het Friese nestje: Melle. Bij rashonden is het de gewoonte dat hun naam begint met de letter die hoort bij hun geboortjaar, in 1993 was dat de M. Maar toen Sieb in februari 1994 met zijn kersverse pup in de auto terugreed naar Amsterdam en het radionieuws meldde dat Rintje Ritsma kampioen was geworden op de 1500 meter, besloot hij zijn hond te vernoemen naar de Friese schaatser uit het naburige dorp Lemmer.

Posthuma: 'Het was een omslagpunt in mijn leven. Die eerste dagen was ik totaal van slag. Hier ga ik vijftien jaar voor zorgen,

^ De schrijfster en kunstenares Charlotte Mutsaers nam in de jaren dat ze doceerde op de Rietveld Academie vaak haar foxterriër Dar mee naar de les. Sieb wist direct: ik wil ook zo'n hond.

Charlotte Mutsaers,
La belle et la bête, 1983
Olie op doek

> Rineke Dijkstra: 'Ik maakte deze foto toen ik een keer een dagje Polaroids maakte van bezoekers van de kunstuitleen. Ik had daar een kleine, provisorische studio ingericht. Sieb was er ook aan het werk en had Rintje bij zich, toen heb ik ook een portret van hen gemaakt. Sieb en ik houden allebei van eenvoud, van de heldere lijn. Ik probeer met mijn foto's tot de essentie te komen en volgens mij is dat ook wat Sieb in zijn tekeningen zoekt.'

Sieb met Rintje
Foto Rineke Dijkstra, 1992

dacht ik. Dit dier kan niet zonder jou, hij blijft bij je tot zijn dood. De egocentrische fase van mijn leven was voorbij, nu had ik een hondje. Natuurlijk is zo'n verantwoordelijkheid niet altijd leuk. Ook als het buiten regent willen honden uit. In het begin plaste Rintje veel in huis en als hij in glas trapte of iets anders had, zat ik weer bij de dierenarts. Maar dat is ook de schoonheid van zo'n band: het heft je ego op. Het grote mysterie van het contact tussen mens en dier is dat je de taal niet hebt als verbinding, maar elkaar toch begrijpt. Deels is dat natuurlijk projectie, maar dat is het niet alleen – je hebt werkelijk een band met elkaar.'

Vanaf de eerste dag bekeek Sieb zijn hond niet alleen als baas, hij bestudeerde hem ook als tekenaar. Hoe Rintje liep, hoe hij zat, hoe hij keek als hij stiekem op bed sprong. Al snel begon hij zijn hond te tekenen, als vingeroefening. Van voren, van opzij, snuffelend, slapend in zijn mand – 'een hond die je in een paar strepen op papier kunt zetten,' zei Posthuma in een interview met *Vrij Nederland*. Dat hij de donkere vlek op Rintjes kop op papier niet altijd overnam had een praktische reden: omdat hij zijn hond meestal en profil tekende zou hij er van links anders uitzien dan van rechts, niet zo handig voor een character. Toen al voorvoelde Posthuma dat de tekeningen van zijn hondje geen eendagsvlieg waren.

Een enkele keer dook Rintje op in een tijdschrift of krant. Hij dobbert in een bootje op het omslag van de bundel *Gedichten* van Simon Carmiggelt en sierde in 1999 in veelvoud de cover van het kerstnummer van *HP/De Tijd*. Maar het bleef bij incidenten. Gaandeweg groeide de behoefte om iets te maken wat langer zou meegaan dan die onregelmatig verschijnende tekeningetjes; een boek.

Bij uitgeverij Lemniscaat had Sieb in 1997 zijn eerste prentenboek gepubliceerd. *Ik en mijn monster*, geschreven door Mathijs Beentjes, was in de pers welwillend ontvangen. In *De Telegraaf* werden Posthuma's illustraties zelfs vergeleken met Maurice Sendaks klassieker *Max en de Maximonsters*. Nu stapte hij met een map vol tekeningen opnieuw naar de Rotterdamse uitgeverij.

'Het probleem was dat Sieb wel allemaal leuke emblempjes van zijn hond had getekend, maar dat er geen verhaal was,' zegt Posthuma's toenmalige redacteur Monique Postma. Omdat Posthuma tot dat moment tekenaar was en geen schrijver benaderde ze Tjibbe Veldkamp, die eerder een paar succesvolle prentenboeken-verhalen had geschreven.

'O ja, dat verhaal over Rintje,' herinnert Veldkamp zich. 'Volgens mij had ik iets geschreven over een hondje dat dolgraag een baas wilde, maar dat niemand wilde hebben. Het hondje ontmoet een vuilnisman en denkt: misschien wil die me wel. Hij probeert van alles om meegenomen te worden – hij gaat net zo staan als het vuilnis, zorgt dat hij heel vies wordt – maar de vuilnisman is veel slimmer dan het hondje en laat hem staan. Waarop – dramatisch moment! – het ongelukkige hondje zelf in de vuilniswagen springt. Ja, daar hield ik toen van, van boeken die heel erg waren. Maar Sieb herkende in mijn verhaal weinig van zijn eigen Rintje.'

⌘ Vanaf het allervroegste begin tekende Sieb zijn hond als vingeroefening.

Het grote Rintje voorleesboek, 2011
Grafiekpotlood

^ De echte Rintje heette aanvankelijk Melle, de getekende Snuf.

Schets voor Rintje, 2001
Pen en inkt

Al voor Rintje een prentenboekenpersonage werd dook hij op in Posthuma's werk.

^ HP/De Tijd, 1998
Pen en inkt, ecoline

7 De Gedichten, 1999
Linoleumsnede

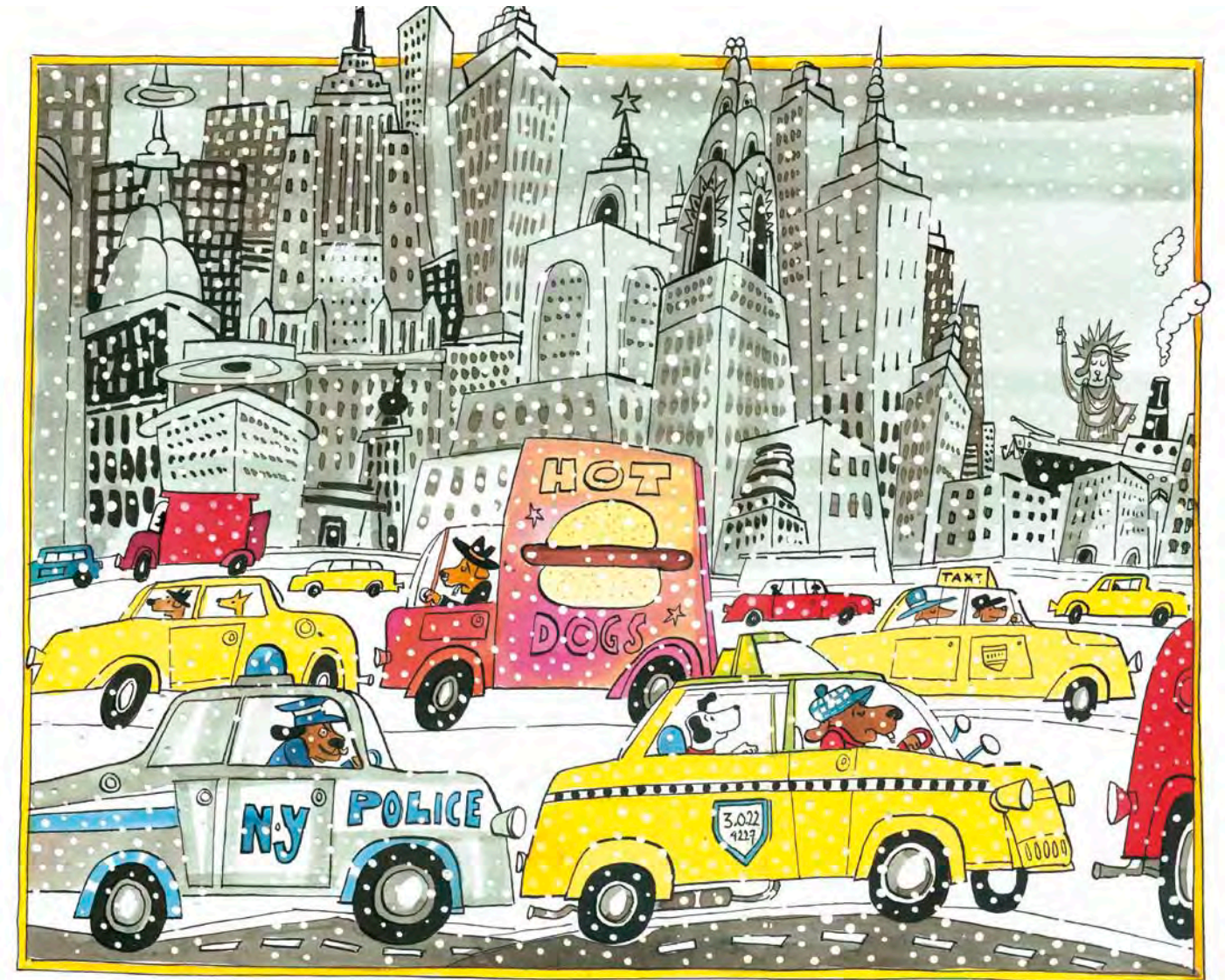
‘Eigenlijk wilde Sieb het boek het liefst in z’n eentje maken, zonder zich te hoeven voegen naar anderen,’ zegt Postma. ‘Toen hebben we gezegd: goed, ga het maar proberen.’

In dat eerste verhaal dat Posthuma schreef (een korte tekst waarin Rintje, die in de eerste schetsen nog Snuf heette, zijn reukvermogen kwijtraakt, naar de dokter gaat en weer beter wordt), liep Rintje als enige hond rond in een wereld van aangeklede dieren. De bakker, de dokter, Rintjes moeder, het zijn allemaal honden met kleren aan. Posthuma: ‘Je had in die tijd een school van prentenboekenmakers die vond dat aangeklede dieren niet konden. Bij Lemniscaat dachten ze daar aanvankelijk net zo over. Ik weet nog dat ze bij het kennismakingsgesprek zeiden: aangeklede dieren, dat gaan we hier dus niet doen. Toen ik Rintje begon te tekenen heb ik daar niet heel diep over nagedacht. Misschien had ik onbewust Maurice Sendaks *Kleine Beer* in mijn hoofd, die vroeger bij ons thuis in de kast stond. Kleine Beer had niets aan, maar zijn moeder en oma droegen negentiende-eeuwse jurken met een queue.’

Achteraf kun je misschien zeggen: als alter ego van mijn jonge zelf is Rintje een kind dat met een onbevangen blik naar de volwassen wereld kijkt en grote mensen als andere wezens beschouwt. Doordat de volwassen honden in mijn verhaal op hun achterpoten lopen en kleren aan hebben, zijn het ook echt andere wezens dan Rintje, die eruitziet als een gewoon hondje.’

Van de presentatie van het prentenboek *Rintje* (2001) in het Vondelpark, een hondenpicknick met koekbotjestaart op Werelddierendag, werd verslag gedaan op de Kinderpagina van *NRC Handelsblad*. Het was de eerste keer dat hond en baas samen werden geïnterviewd en dat Rintje sprekend werd opgevoerd. Het zou niet lang duren voor hij er wekelijks zou terugkeren.

De Kinderpagina op de achterkant van het Cultureel Supplement viel onder de verantwoordelijkheid van chef kunst Joyce Roodnat en haar souschef Paul Steenhuis. ‘We waren niet tevreden over hoe de pagina eruitzag,’ zegt Roodnat. ‘Er stonden te veel stukken op

van auteurs die oorspronkelijk voor volwassenen schreven, de teksten gingen vaak over de hoofden van kinderen heen. Waar we wel enthousiast over waren, waren de *Max en Vera*-verhalen die Martin Brill voor ons schreef, die waren heel succesvol.’

Een moderne variant op *Jip en Janneke*, noemt Steenhuis ze. ‘Maar Martin had het op een gegeven moment wel gezien met die kinder verhalen, die hield ermee op. Sieb tekende in die tijd regelmatig voor het Cultureel Supplement. Hij was een van mijn favoriete tekenaars voor de krant, ik kon me voorstellen dat zijn werk ook leuk voor kinderen zou zijn.’

Steenhuis en Roodnat kenden Posthuma's prentenboek over Rintje niet. ‘We kozen hem vanwege zijn tekeningen,’ zegt Steenhuis, ‘onze keus was *beeld*driven. Wie er met het idee voor die verhalen kwam, weet ik niet meer. Ik weet wel dat we er snel uit waren dat we Sieb wilden. Daar kwamen geen lange vergaderingen aan te pas, zo’n beslissing wordt hier vrij instinctief genomen.’

^ Het grote Rintje voorleesboek, 2011
Pen en inkt, ecoline

> Iedere ochtend fietste Sieb met Rintje in de grote bakkersmand voorop naar het Vondelpark. De verhalen over zijn hoofdpersoon baseerde hij zowel op zijn eigen kindertijd als op de dagelijkse belevenissen van zijn hond.

Rintje ruikt avontuur, 2003
Pen en inkt, ecoline

Roodnat: 'Je moet mensen vertrouwen geven als je in ze gelooft. Als het mislukt zijn ze ook zo weer weg, maar als het lukt heb je iets moois in handen. Wij hadden vertrouwen in Sieb, ook al had hij voor kinderen nog niet veel gedaan. Eigenlijk heb ik me nooit zo gerealiseerd dat Sieb op dat punt nog zo aan het begin van zijn carrière stond.'

Van één prentenboekentekst naar een wekelijkse rubriek een paar maanden later: van het ene op het andere moment moest Posthuma zich bewijzen als schrijver. Het nieuwe feuilleton moest aantrekkelijk zijn voor kinderen, maar ouders moesten er ook in mee willen gaan, was de opdracht. 'Omdat Sieb niet alleen tekende maar ook schreef leek het me vrij zwaar voor hem, elke week een aflevering,' zegt Roodnat. 'Maar Sieb heeft nooit geklaagd. Hij leverde zijn materiaal altijd op tijd aan. Ik hoefde hem ook nauwelijks te instrueren dat hij moest aansluiten bij gebeurtenissen als Kerstmis of de grote vakantie, Sieb snapte dat. Hij was geen lastige auteur, maakte ook eigenlijk nooit dingen die niet goed waren. Sieb kan goed *basic* schrijven. Dat is heel moeilijk zonder kinderachtig te worden. Ik was al snel een groot fan van hem. Wat Siebs sterke punt was, was dat hij echt wist te denken als die hond. Je merkte dat hij er zelf een had en dat hij daar heel goed naar keek. Dat Rintje een foxterriër was, klopte als ras ook helemaal bij het concept. Met een bulldog had het niet gewerkt. Op zijn tekeningen creëerde Sieb een surrealistische hondenwerkelijkheid, een echo van de wereld om ons heen. De plaatjes zitten vol hondenaccenten. Sieb voelde briljant aan wat kinderen wel en niet accepteren. Rintje

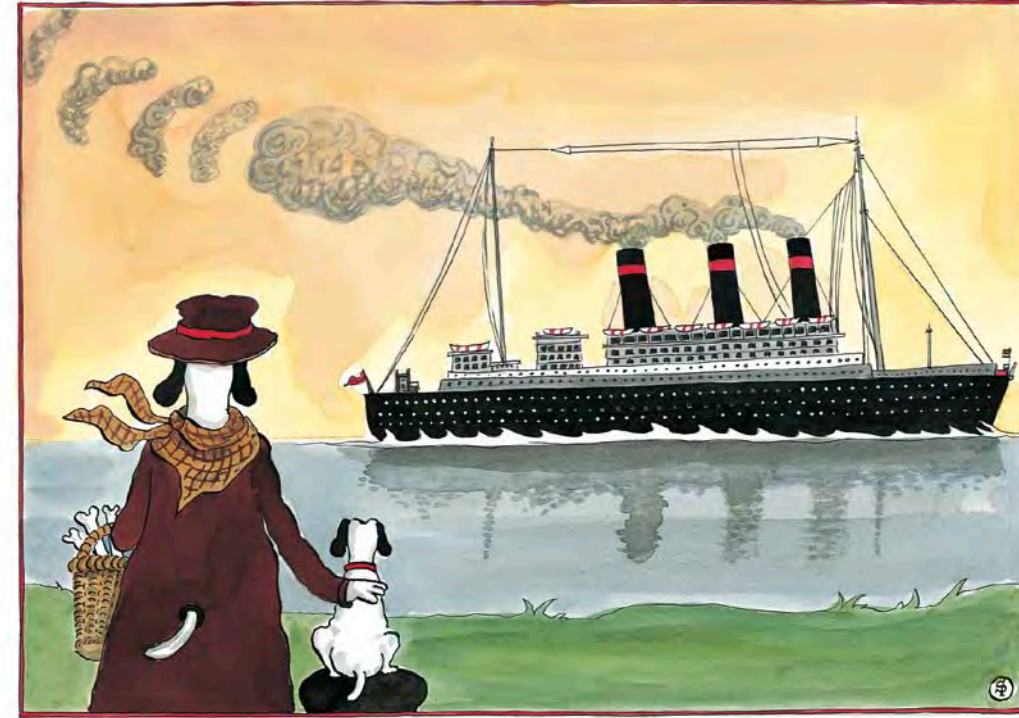
is een jongetje dat kinderavonturen beleeft, maar hij klopt ook als hondje. Met Tobias en Henriëtte erbij had hij drie echte karakters, dan heb je de basis voor zo'n wekelijkse serie. De lezers pikten het meteen op. Er kwamen ontzettend veel reacties, kinderen gingen er echt op in.'

Van 7 december 2001 tot 26 januari 2012 verscheen Rintje op de Kinderpagina van NRC. 'De enige hond met een eigen feuilleton,' schreef *Het Parool*. De verhalen werden gebundeld en verschenen in stevige voorleesboeken bij Querido, de uitgeverij waar Posthuma inmiddels naar was overgestapt. 'Toen ik de vraag kreeg om voor de Kinderpagina van NRC iedere week een aflevering van Rintje te maken, dacht ik eerst: dat kan ik niet,' zei Posthuma in een interview. 'Maar op een gegeven moment gaat er een kraantje open. Rintje is een soort mini-universum, waarin je alle gebeurtenissen in een mensenleven kunt beschrijven.'

Bij het schrijven ondervond hij veel steun van Jacques Dohmen en later Dik Zweekhorst, zijn redacteurs bij Querido die de verhalen meelazen en hem van advies dienden.

De echte Rintje kreeg inmiddels meer fanmail dan zijn baas en werd op straat herkend. De pup uit Nyemirdum was uitgegroeid tot een volwassen hond wiens snuit al een beetje begon te grijzen, maar de papieren Rintje bleef even speels en dertel als de echte in zijn jonge jaren was geweest.

Voor de verhalen putte Sieb uit alledaagse belevenissen van zijn hond. Daarnaast greep hij terug naar zijn eigen jeugd. 'Een mens

< Rintje ruikt avontuur, 2003
Pen en inkt, ecoline

is niet zó uniek. Wat ik als kind leuk vond, vinden veel anderen ook leuk,' zei hij tegen *Boekblad*. En in *Vrij Nederland* verklaarde hij: 'Tussen mijn zesde en tiende vond ik het heerlijk om alles en iedereen te *observeren*: hoe mijn ouders met elkaar omgingen, hoe vriendjes op straat elkaar treiterden. Ik had mijn éigen wereld bedacht. Op klassenfoto's uit die tijd sta ik ook altijd aan de zijkant, kijkend naar de rest.'

Iedere nieuwe aflevering begon met de tekst, daarna volgde de tekening. Posthuma: 'Tekenen is voor mij bijna motoriek, net als lopen. Het schrijven ligt veel dieper verscholen. Van een tekening zie ik in één oogopslag of hij goed is, terwijl zo'n verhaal, daar kan ik eindeloos aan schaven. Ik moest ze ook altijd hardop voorlezen aan mezelf om te horen of ze ritmisch klopten.'

In zijn verhalen beschrijft hij een jeugd die hij zelf had willen hebben. Rintjes wereld is een idyllische, een waarin het altijd gezellig is. 'Dat was deels uit recalcitrantie,' zegt Posthuma, 'ik wilde geen politiek correcte moeder met een baan en een hectisch leven. Rintjes moeder staat gewoon de hele dag met een schort om taarten te bakken. Ze is zorgzaam, verzint leuke dingen – een moeder die in veel opzichten niet op de mijne leek. Rintjes oma is wel gebaseerd op herinneringen aan mijn oma die me meenam naar de stad en naar het theater. Ik heb geprobeerd een tijdloze wereld te creëren, een eigen universum waarin je als kind een beetje kunt schuilen. Je zou kunnen zeggen dat het een redelijk brave wereld is. Ik ben niet op zoek gegaan naar een overmatig brutale of stoute Rintje, dat type is al goed vertegenwoordigd in de kinderliteratuur.'

Wel kreeg het vrijmoedige, beweeglijke hondje twee vriendjes om wat tegenwicht te bieden aan zijn argeloosheid: de yorkshire Henriëtte met haar roze strikjes ontwikkelt zich langzaam tot een *bitchie* meisje dat alle aandacht opeist, terwijl de goeie teckel Tobias steeds in is voor avontuur. Met zijn korte pootjes ontpopt hij zich tot kampioen buikschiiven. Vrij naar Gustave Flaubert zegt Posthuma: 'Rintje, Henriëtte, Tobias, ik zit in alle drie.' En Laurentien van Oranje schreef hem naar aanleiding van de *Rintje*-boeken: 'Nu begrijp ik wie je bent.'

Anders dan de tekeningen in zijn recente prentenboeken, waarop een ontwikkeling naar meer eenvoud zichtbaar is, hebben Posthuma's Rintje-tekeningen veel details. 'De wereld zit er vol mee,' zei hij tegen *Vrij Nederland*. 'Je moet alleen goed kijken, dan vallen ze vanzelf op én verbaas je je erover.' De tekeningen roepen de eerste decennia van de twintigste eeuw in herinnering, met hun stoomlocomotieven, canapés, staartklokken en Holland-Amerika Lijn. Het palet is transparant, het wit van het papier wordt optimaal benut. 'De tekeningen vertonen een sobere, klare lijn, zijn prachtig helder ingekleurd en zeer vrolijk,' schreef *de Volkskrant*.

Zijn hoofdpersoon plaatste Posthuma soms letterlijk in de schijnwerpers door hem te omgeven met een witte vlek, een 'spotlight'. Posthuma: 'Zo zoom ik in op Rintjes gedachten en maak ik hem even helemaal los van zijn omgeving. Je kijkt als het ware bij hem naar binnen. Zelf kan ik dat ook hebben, dat ik zo diep in gedachten ben dat de rest van de wereld niet meer bestaat.'

^ Na zijn huisdier jaren te hebben getekend voor zijn wekelijkse rubriek op de Kinderpagina van NRC kende Sieb zijn mimiek zo goed dat hij met een klein streepje zijn uitdrukking volledig kon veranderen. Alleen een rennende Rintje bleef lastig. Om die beweging goed te

kunnen treffen keek hij naar de bekende foto's van bewegende honden van Eadweard Muybridge.

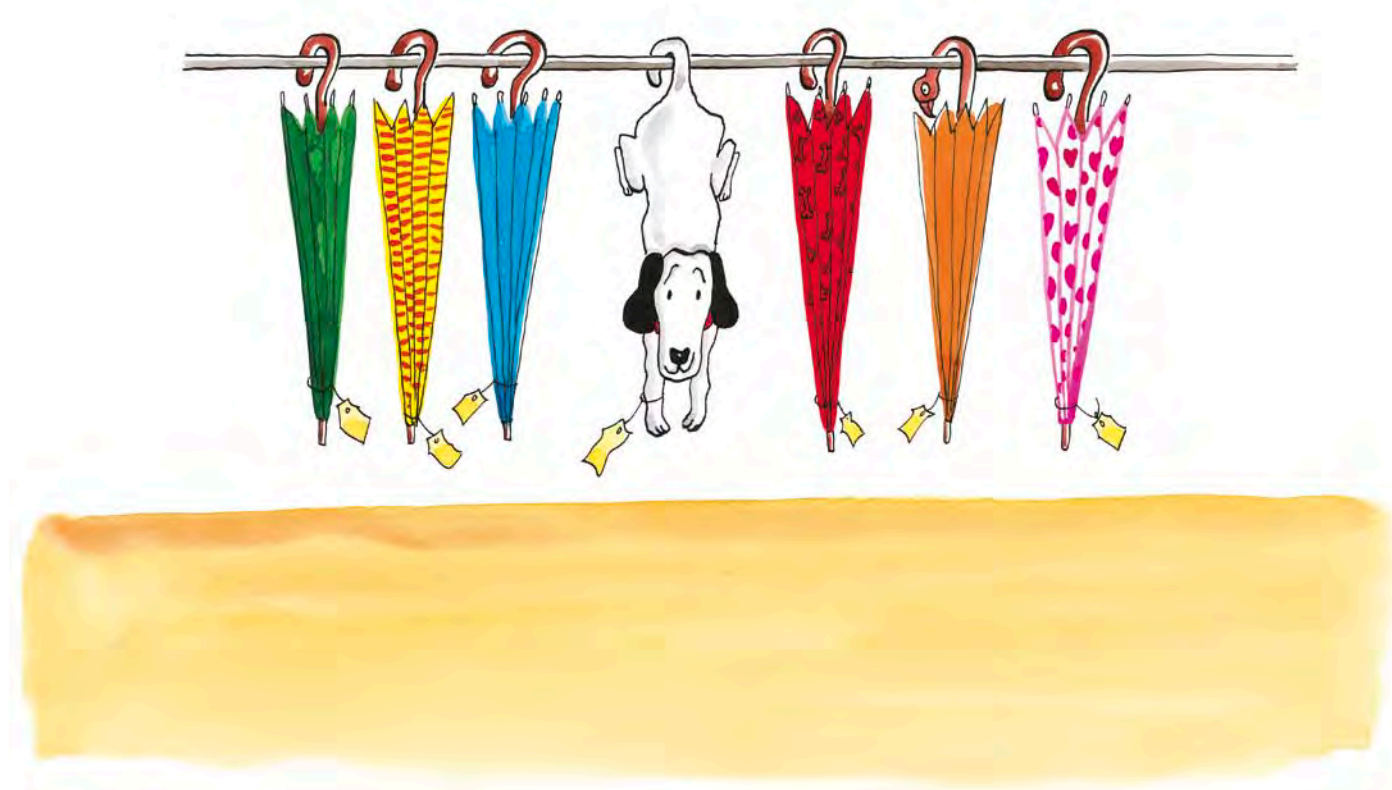
Het grote Rintje voorleesboek, 2011
Pen en inkt, ecoline

Het nieuwe character in de kinderliteratuur werd positief onthaald. Door de jury van de Woutertje Pieterse Prijs werd Rintje genoemd als 'een van de geestigste prentenboeken die ons onder ogen kwam', en een paar maanden later werd het boek bekroond met een Vlag & Wimpel van de Penseeljury. 'Met een inlevingsvermogen waaruit kennis van hondse zaken spreekt, schetst Posthuma een door botten en worsten opgesierde wereld,' constateerde Bregje Boonstra in *De Groene Amsterdammer*. En *The Horn Book Magazine*, het oudste tijdschrift over jeugdliteratuur in de VS, trok een lijntje naar het magazine waar Posthuma als kind zo vaak in had zitten bladeren en vergeleek in haar recensie van de Amerikaanse vertaling *Benny* de speelse inkt- en waterverfillustraties met een 'extended New Yorker cartoon'.

Kritiek was er ook, maar nooit echt fel. In de *Leeuwarder Courant* vond Marja Boonstra Rintje wat te gezapig neergezet voor een terriër, 'die doorgaans wat hoekiger, feller en kwieker is dan deze wat sullige soortgenoot.' Maar ja, voegde ze er vergoelijkend aan toe: 'hij had dan ook een navelbreukje.'

Na ruim tien jaar besloot Paul Steenhuis, inmiddels chef kunst, de wekelijkse rubriek in NRC te beëindigen. Hij vond het tijd voor wat anders en ook bezuinigingen bij de krant speelden een rol. 'Ik zou er zelf nooit mee zijn gestopt,' zegt Joyce Roodnat. 'Rintje had zoveel fans, hij was een *sure hit*.'

Boeken over zijn geliefde huisdier bleef Posthuma ook na het stopzetten van de krantenrubriek maken. De echte Rintje was ondertussen, begin 2008, overleden. In een interview in datzelfde jaar zei Posthuma: 'Ruim veertien jaar was Rintje een stille getuige van mijn leven. Hij was een graadmeter voor hoe het met mij ging. Hij spiegelde mijn gemoed op zijn hondenmanier: mijn vrolijkheid en lichtvoetigheid, maar ook mijn haast, of mijn bezig-zijn met andere dingen. Dat ik zorgde voor iets dat niet zonder mij kon, vond ik zeer leerzaam. (...) Rintje was zo'n leuke hond! Hij had ook iets knuffeligs dat hem zo geestig maakte. Zijn argeloosheid en kwiekheid hield hij tot het laatst. Ik mis hem nog steeds. Er komt vast ooit een andere hond, maar voorlopig is die plek nog voor Rintje.'

^ Waar is Rintje?, 2005
Pen en inkt, ecoline

< Sieb Posthuma, Ton Meijer en Rintje
Foto Koos Breukel, 2004

© LEMMING FILM

RINTJE 3D

Eenkele jaren geleden voerde Posthuma een eerste gesprek bij Lemming Film over de mogelijkheid de Rintje-verhalen te animeren. Leontine Petit, hoofd productie, zag wel iets in het montere hondje – waarna de eerste stappen werden gezet op de weg van ontwikkeling en financiering.

De animatie-Rintje is een stopmotionproductie met poppen als honden. Van de echte Rintje uit Nyemirdum via de tweedimensionale tekeningen terug naar 3D. De serie wordt een Nederlands-Belgische coproductie en bestaat uit 26 delen: 13 bestaande en 13 nieuwe verhalen die in 2015 worden uitgebracht door de Tros.

Mannetje Jas: Sieb verliefd

Op vrijdagavond 29 augustus 2003 ontmoette Sieb op de Amsterdamse kunstenaarssociëteit De Kring, tegenover het voormalige modehuis Hirsch & Co aan het Leidseplein, de acteur Ton Meijer. Officieel woonde Sieb nog in het huis van zijn vorige partner Willem Kool. Maar sinds Kool als correspondent voor *De Telegraaf* naar Londen was vertrokken, was de klad in de relatie gekomen.

‘Ik hoefde niet meer zo nodig met iemand samen,’ schreef Posthuma in het ledenblaadje van De Kring over de liefde. Tot ze op die koude zomeravond opnieuw toesloeg. ‘Ik zat boven bij het raam te eten en aan de andere kant, bij het Zwanenbakje, zat een gezelschap dames met één heer. En wat voor een! Twee meter lang, blonde krullen en slangenleren laarzen. Het leek Indiana Jones wel. Echt een *womanizer*, dacht ik. Maar hij keek wel heel vaak naar mijn tafeltje en naar mij. Later tijdens het dansen was het wel duidelijk dat zijn blikken niet voor het Hirschgebouw bestemd waren geweest. Ik heb toen iets gedaan waarvan ik nog steeds niet begrijp dat ik het durfde, maar onder het dansen heb ik m’n kaartje in zijn handen gedrukt en ben weggegaan. De volgende dag belde Ton. Maandag zijn we gaan eten en sindsdien zijn we onafscheidelijk.’

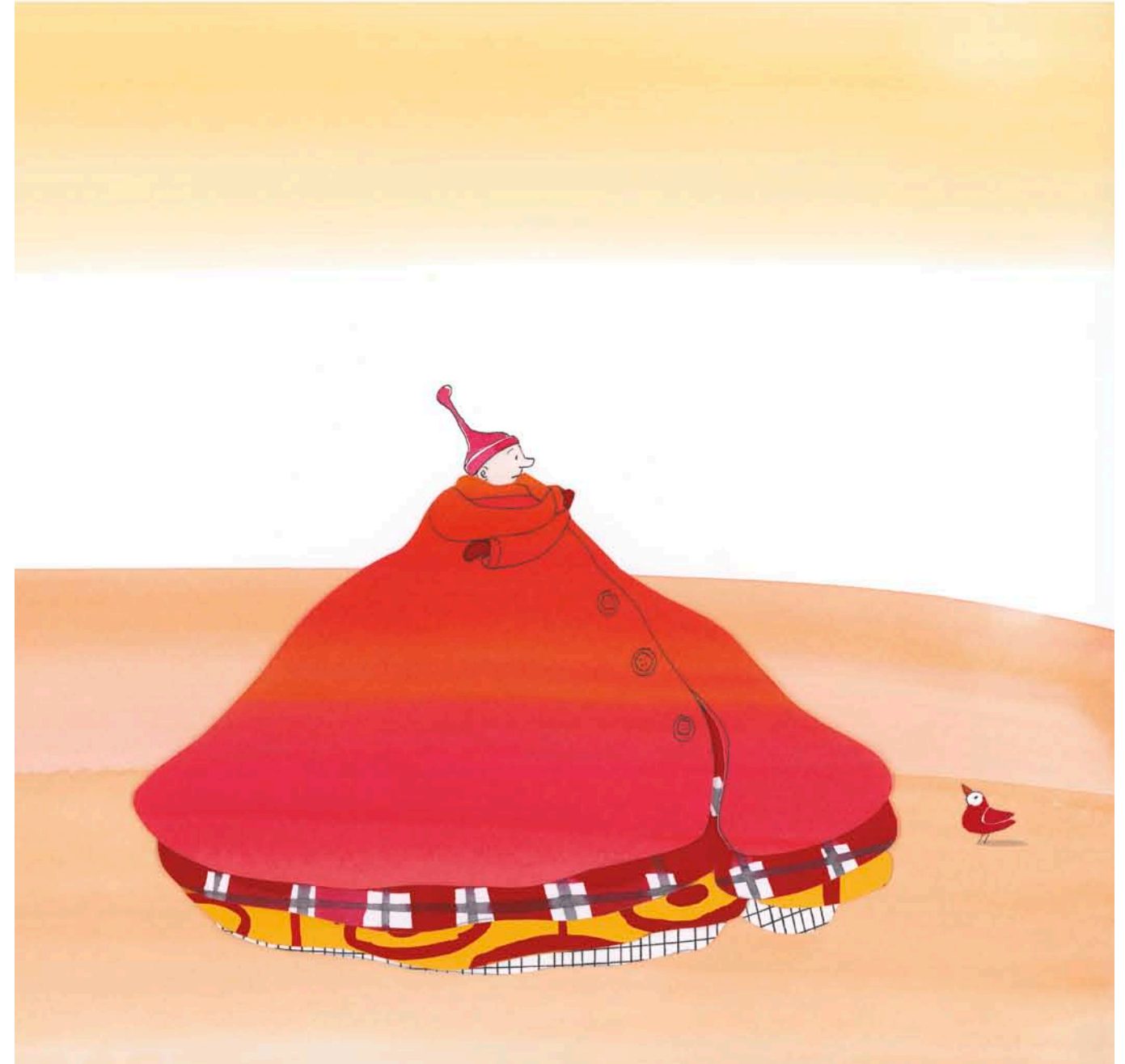
De ontmoeting bracht in Siebs werk een enorme energie teweeg. Vanaf dat moment ging het pas écht stromen. Zozeer zelfs dat Ton er in het begin weleens moeite mee had. ‘Hij zei dat mijn werk mijn andere partner was, dat zag hij toen echt als concurrentie. Daar hebben we wel ruzie over gehad. We kwamen allebei uit een relatie waarin we niet gewend waren van ons af te bijten, bij elkaar haalden we die schade ik één keer in.’

‘Sieb dacht dat ik hetero was omdat ik met allemaal vrouwen aan tafel zat,’ zegt Ton Meijer (1959) over die eerste avond in De Kring. ‘Toen ik hem daar zag, was ik vier jaar alleen en ik vond het vooral eng om iets nieuws te beginnen. Om weer die stap te nemen dat je iemand kunt verliezen. Maar ik voelde wel dat er iets groots stond te gebeuren. We hebben een paar weken afspraakjes gehad. Etentjes in restaurants met veel kopjes koffie, heel keurig allemaal. Eigenlijk wist ik vanaf het eerste moment dat het goed zat. Toen we besloten ervoor te gaan, zijn we meteen gaan samenwonen. Sieb zat nog in het huis van Willem aan de Keizersgracht, maar hij had een benedenwoning gekocht aan de Herengracht. Daar ben ik toen bij hem ingetrokken.’

Sieb wilde meteen al trouwen, hij had zin in een feest. Ton was al getrouwd geweest, die hoefde niet zo nodig nog een keer. Uiteindelijk trouwden ze een kleine vijf jaar na hun eerste ontmoeting, op 18 februari 2008. De officiële aanleiding voor het huwelijk was dat ze samen een huis wilden kopen, zegt Posthuma. ‘Het ging net als in *Turks Fruit*, we zijn op de fiets naar onze trouwlocatie gegaan.’

In *Trouw* haalde hij vier jaar later herinneringen op aan die dag: ‘We trouwden op maandagochtend in het Muziektheater, voor niks. Twee buurvrouwen waren als getuigen meegekomen. We zouden daarna taartjes eten bij Puccini, en klaar. Eenmaal binnen, in dat kamertje, overviel mij toch de gedachte dat er iets bijzonders ging gebeuren. We hadden een Surinaamse ambtenaar van de burgerlijke stand, een hele leuke vrouw die de boel meteen, op z’n Surinaams, opengooide en vroeg: “Kunnen jullie mij vertellen waarom je zoveel van elkaar houdt?” Een pittige vraag waarop wij daar, in de intimiteit van dat moment, ten overstaan van die paar aanwezigen, het antwoord moesten geven. Niks “zakelijke afhandeling”; het was een ontroerende, onvergetelijke gebeurtenis.’

In het najaar van 2004 benaderde de NCRV-*gids* Posthuma voor een verhaal voor hun kerstnummer. Hij schreef een tekst over een mannetje dat het altijd koud heeft. Geen warme kruik of gloeiend hete kachel die hem warm krijgt. Hoeveel jassen het kouwelijke kereltje ook aantrekt, in zijn kogelronde jassenhuis blijft hij rillen onder al zijn lagen. Tot hij Vrouwtje Jas ontmoet: net zo koud, net zo rond, net zoveel jassen. Dan slaat de vonk over en is er de liefde die hart en lijf verwarmt. Het was een spannende opdracht, vond Posthuma. ‘Binnen het *Rintje*-kader bleven de verhalen opborrelen, maar ik wist niet of ik daarbuiten ook iets kon schrijven wat de moeite waard was. Op de middelbare school zeiden de docenten wel dat ik goed kon schrijven, maar zelf kan ik het moeilijk beoordelen. Het is lastig een verhaal te vertellen in tekst en beeld. Als je

Mannetje Jas, 2006
Pen en inkt, ecoline, collage

niet oppast, wordt het vlek op vlek. Terwijl je natuurlijk wilt dat taal en tekeningen elkaar aanvullen, dat beide autonoom zijn. Wat dat betreft is het makkelijker een tekst van een ander te illustreren. Die is al goed, daar hoeft ik alleen mijn beeldassociaties tegenover te plaatsen. Gek genoeg geeft dat meer vrijheid dan als ik illustraties maak bij iets wat ik zelf heb geschreven. Als ik teken sluipt de humor er vanzelf in, in taal vind ik dat moeilijker.’

Maar toen het verhaal voor de *NCRV-gids* af was, was hij blij met het resultaat. Hij wilde er zelfs een prentenboek van maken. Posthuma: ‘*Mannetje Jas* (2006) is geschreven vanuit een noodzakelijkheid. Wat ik schrijf raakt eigenlijk altijd aan m’n eigen ervaringen, geen idee waarom. Ik heb wel even overwogen om er twee mannetjes van te maken. Om Vrouwtje Jas ook een mannetje te laten zijn, maar dat heb ik toch niet gedaan. Niet omdat ik niet durfde, maar omdat het de verkeerde indruk zou wekken. Ik wilde geen statement afleggen dat twee mannen ook van elkaar kunnen houden, ik wilde laten zien dat je iemand kunt ontmoeten, in vriendschap of liefde, aan wie je je gelijkwaardig voelt. Iemand die je kan verwarmen.’

Een boodschap die duidelijk overkwam, bleek uit de recensie die later in *Leesgoed* stond: ‘Een verhaal over gevoelstemperatuur en het effect van menselijke warmte, een aandoenlijke lovestory.’

Een boodschap die Posthuma nog steeds uitdraagt bij iedere publieke gelegenheid die zich voordoet. In zijn dankwoorden bij

de inontvangstname van prijzen, bij openingen van exposities, bij iedere feestelijkheid of mijlpaal – aan het eind van zijn speech noemt Sieb altijd Ton Meijer. Zijn eigen boomlange Indiana Jones op cowboylaarzen. Zijn ‘last but never least’, die met hem door het leven reist en meegaat naar het buitenland als hij rust zoekt om aan een nieuw project te werken. Die zijn leven draaiend houdt als hij zich opsluit in zijn atelier. De man voor wie hij zijn eerste Gouden Penseel met liefde had willen laten omsmelten tot een hart van goud om aan hem te geven, ‘de allerliefste man van de wereld’.

‘Ik heb weleens het gevoel dat Siebs creativiteit pas echt de ruimte heeft gekregen sinds hij samen is met Ton,’ zegt Erik Schilp, die Posthuma in 2004 binnenhaalde als ontwerper bij het Groningse Diaghilev Festival. ‘Dat het immense geluk dat hij met hem beleeft hem doet beseffen hoe breed hij zijn talent kan inzetten.’

Dat Posthuma bezig was met het prentenboek was voor Meijer geen geheim. ‘Bij Siebs meeste projecten fungeer ik als luisterend oor. Voor hij eraan begint praten we erover. Niet dat ik nu zulk kritisch commentaar lever, Sieb heeft meestal wel in z’n hoofd hoe het moet worden. Maar we wijzen elkaar wel op dingen. Sieb wil graag mijn mening weten, achter zijn zinnen staat vaak een vraagteken. Dat hij *Mannetje Jas* maakte met mij in z’n hoofd had hij niet verteld. Pas later realiseerde ik me dat het over ons ging en dacht ik: wat lief. Mannetje en Vrouwtje Jas hebben veel gemeen, net als Sieb en ik. Ja, we zijn op een aantal punten ook zeer verschillend, maar onze smaak is hetzelfde. We houden allebei van kunst en klassieke muziek en opera. Dat is toch het alerbelangrijkste, dat je samen in dezelfde richting denkt. Hoewel er ook dingen zijn waar ik gek op ben en de wereld voor afreis, die Sieb niet deelt, zoals architectuur. We zijn weleens naar de Kasbah-woningen van Piet Blom in Hengelo gereden. Die wilde ik graag zien, maar eenmaal daar bleef Sieb in de auto zitten en toen dacht ik: ik had beter alleen kunnen gaan. Ik heb ook een bepaalde passie voor auto’s, die Sieb niet heeft. Maar als ik dan een mooie wagen zie, zegt hij: die wil ik op een dag voor jou kopen. Terwijl dat voor mij helemaal niet hoeft, ik geniet van die dingen op afstand.

Toen ik Sieb nog niet zo lang kende, zei hij: ‘Ik zou het fijn vinden als je met mij de wereld intreedt. Dat je me begeleidt bij sociale verplichtingen en zo.’ We waren al wat ouder toen we elkaar ontmoetten en op een gegeven moment sta je jezelf dat toe, dan voel je dat het klopt. Ik word wel meer door Sieb op sleeptouw genomen dan andersom, ja. Maar als we naar Zweden gaan of naar Frankrijk of Italië, omdat Sieb aan een boek moet werken, werk ik daar ook aan een voorstelling. Hoewel ik dan wel de boodschappen doe, ik ben hier nu eenmaal degene met het rijbewijs.’ Of hun leven in het teken van Posthuma’s werk staat? Meijer zwijgt. Dan zegt hij: ‘Zoveel als Sieb schept, kan niemand scheppen. Dat zou ik nog niet in twee levens kunnen, daar kan geen mens aan tippen. Ik denk dat hij een oneindige bron van inspiratie heeft. Dus dat ik kook en schoonmaak en zorg dat dingen

< ‘Het duurde niet lang of het mannetje haalde de spullen uit zijn eigen huis en trok bij het vrouwtje in. Elke dag zaten ze urenlang te kletsen op het bankje vlak bij haar huis. En aan de kapstok hingen nog maar twee jassen. Een vrouwtjesjas en een mannetjesjas.’ Fragment uit *Mannetje Jas*.

Mannetje Jas, 2006
Pen en inkt, ecoline, collage

<< De oer-Mannetje Jas zoals hij stond afgebeeld bij het kerstverhaal in de *NCRV-gids*, 2004.

Pen en inkt, ecoline

die kapot zijn worden gerepareerd – ‘somebody in this family’s gotta think straight,’ zeg ik weleens. Sieb is met zijn hoofd niet bij het huishouden. Ik vind dat niet erg, je woont gewoon met een kunstenaar.’

Calder: kunstenaarschap

Op een koude dag begin 2011 reed Sieb Posthuma met uitgeefster Liesbeth ten Houten naar het Gemeentemuseum in Den Haag. Ze waren uitgenodigd om een blik te werpen op de tentoonstellingsagenda. Voor 2012 stond een grote overzichtsexpositie gepland van Alexander Calder en Posthuma dacht: hebbes.

Een jaar eerder was uitgeverij Leopold een samenwerking aangegaan met het Haagse museum. Aansluitend bij nieuwe exposities hadden Ten Houten en conservator educatie Jet van Overeem een serie kunstprentenboeken voor kinderen bedacht. Geen informatieve levensbeschrijvingen, maar fictie voor een jong publiek. ‘Het is merkwaardig dat als het om het ontsluiten van beeldende kunst voor kinderen gaat het altijd gezocht wordt in de klassiek-educatieve hoek van kennisoverdracht,’ zei Van Overeem in 2011 tegen *Het Parool*. ‘Terwijl dat beslist niet de enige manier is om kinderen te bereiken. Ik denk zelfs dat het traditionele leren niet de beste pedagogische ingang is als het om kunst gaat. Als je kunst per-

soonlijk maakt en de fantasie van kinderen weet te prikkelen, zet je ze aan hun eigen creativiteit en gevoel voor kunst te ontwikkelen. (...) Het is fantastisch te zien hoe tekenaars voor deze serie in het werk van een kunstenaar duiken. Een prentenboek maken dat de verbeelding stimuleert is honderd keer moeilijker dan het produceren van iets educatiefs.’

Meneer Kandinsky was een schilder van Daan Remmerts de Vries was het eerste boek dat in de reeks verscheen. Het werd met lof overladen en won een Zilveren Griffel. Sindsdien lag er bij elke grote expositie in de museumwinkel, naast de catalogus voor volwassenen, een kunstboek voor kinderen.

Met de Amerikaanse beeldend kunstenaar Alexander Calder (1898-1976), beroemd om zijn draadfiguren, mobiles en sculpturen in de openbare ruimte, had Posthuma zijn onderwerp gevonden. ‘Calder was in staat zijn kennis als volwassene in dienst te stellen van zijn kinderlijke verwondering. Dat is heel moeilijk en daarom is hij zo geniaal. Hij beschikte over een kinderlijke drift zich vrij te uiten, zonder de opgelegde gedachte dat het ergens op moest lijken, “mooi” of “kloppend” moest zijn. Die ongeremdheid van een jong kind gecombineerd met volwassen technische vaardigheden, is weinigen gegeven. Calder beschikte erover, en dat maakt zijn werk bijzonder.’ Posthuma popelde om met het boek aan de slag te gaan. Met de tekeningen dan – zelf schrijven wilde hij niet.

*Het mannetje dat met dunne spriet-
benen uit Posthuma's tekenpen
kroop, leek niet op Calder, die in
werkelijkheid vrij corpulent was
geweest. Hij leek ook niet op Post-
huma, maar 'ergens was hij wel
een mix van ons'. Het boek over de
Amerikaanse beeldend kunstenaar
gaat ook over Posthuma's eigen
kunstenaarschap.*

Calder – De draad van
Alexander, 2012
Pen en inkt, ecoline, collage

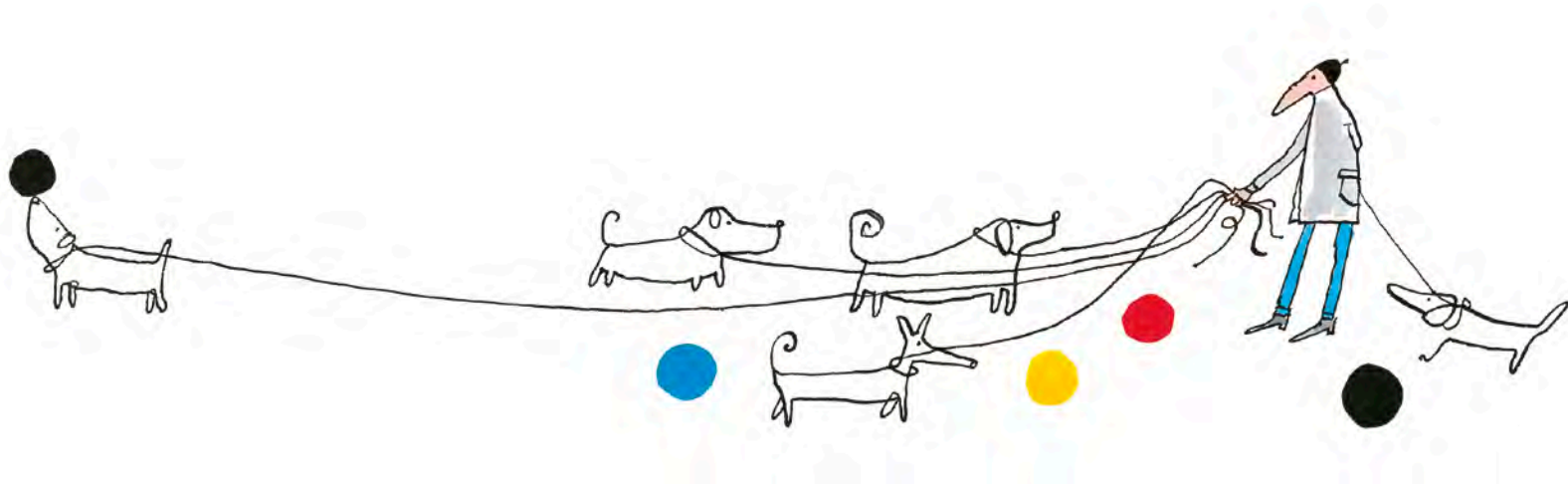
> Alexander Calder en Rintje: twee boekpersonages ontmoeten elkaar, 2011.

Pen en inkt

✓ Draadharige hondjes bestaan echt, ontdekte Posthuma tijdens het schrijven van zijn prentenboek over Alexander Calder.

Calder – De draad van Alexander, 2012
Pen en inkt, ecoline, collage

Hij opperde verschillende auteurs, maar het was Ria Turkenburg, vormgeefster en redacteur bij Leopold, die hem overhaalde het zelf te proberen.

Dat deed Posthuma tijdens de eerste zomermaanden in een huis van zijn collega Marit Törnqvist op het Zweedse platteland. In een auto vol tekenspullen vertrok hij met Ton uit Amsterdam om in alle rust te werken aan de illustraties voor de versjesbundel van Annie M.G. Schmidt die dat najaar moest verschijnen. ‘Zweden is geen land zoals Italië, dat je dwingt om mooie dingen te gaan zien. Het is er mooi, maar ook behoorlijk saai. We zaten in een oud huis met een openhaard. Zelf hout hakken. Geen internet, geen e-mail. Dan duurt een dag ontzettend lang. Tijd wordt vloeibaar.’ Tussen het tekenen door wandelden ze door uitgestrekte bossen langs stenige weidjes en piekerde Sieb over Calder. Het aantekenboekje dat hij er speciaal voor had aangeschaft stond al snel vol schetsjes en notities. Posthuma: ‘Ik wilde iets over Calder zeggen, maar ook over wat scheppen is en wat je ermee wilt bereiken.’

Gaandeweg kreeg hij plezier in zijn onderzoek naar hoe hij het verhaal wilde vertellen. Uitgangspunt was Alexanders draad, waarmee hij alles kan maken wat hij in zijn hoofd ziet. Het verhaal zou beginnen en eindigen op de schutbladen. Associaties regen zich aaneen, de vondst ‘draadharige hondjes’ werd vet onderstreept. Posthuma: ‘Die bestaan echt. Als ik zoiets bedenken ben ik intens blij. Al tekenend kan ik een roes bereiken. Met schrijven is dat veel moeilijker, maar in Zweden is het me een paar keer gelukt. Ik houd van korte heldere zinnen. Mooischrijverij is niet aan mij besteed. Voor mij betekent een verhaal verzinnen heel veel schrijven en daarna net zo lang schrappen tot je tot de kern komt. Na Zweden had ik een boekje vol aantekeningen. Uiteindelijk paste het verhaal op één A4-tje.’

Volgens de Vlaamse krant *De Standaard* markeerde het prentenboek een ijkpunt in Posthuma’s ontwikkeling. ‘Net zoals de stijl van Calder evolueert in het boek, is het mooi om te zien hoe *De draad van Alexander* past in het oeuvre van Sieb Posthuma. De focus op de zoekende kunstenaar heeft hem gedwongen tot een verandering van zijn stijl en kleurenpalet. Het resultaat is uitermate geslaagd: de overwegend primaire kleuren en eenvoudige composities hebben een grote uitdruktingskracht, en met de lijnvoering is Posthuma even speels omgesprongen als Calder.’

Posthuma: ‘Calder wilde iets maken wat uit zichzelf bewoog. Ik denk dat dat de droom is van iedere kunstenaar: iets maken wat leeft. Of dat nu gaat om een werkelijke beweging of dat de toeschouwer bewogen raakt door naar het kunstwerk te kijken, maakt in feite geen verschil. Het grote feest van Calder is dat dat hem met zijn mobiles daadwerkelijk is gelukt. Voor de uiteindelijke tekeningen van *De draad van Alexander* heb ik voor het eerst niet geschetst. Met dat directe handschrift zocht ik de beweging die in Calders werk zit. Wat Alexander in het verhaal met zijn draad doet, doe ik met mijn tekenlijn: vanuit een pen kan alles ontstaan wat je verzint.’

© GEMEENTEMUSEUM DEN HAAG, ASTRID HULSMANN

MUURSCHILDERING

Het had weinig gescheeld of *Calder – De draad van Alexander* was er niet geweest. Ergens in het hectische proces rond de Calder-expositie was het Gemeentemuseum vergeten de erven van de kunstenaar in te lichten over het kinderboek dat in de maak was. Die waren zeer huiverig voor associaties van Calders werk met kinderen. Oorspronkelijk zou de opening van de tentoonstelling samenvallen met de opening van de kleinere expositie van Posthuma’s illus-

traties uit het boek. In een aparte ruimte had hij een enorme muurschildering gemaakt. Zodra je het zaaltje binnentapte waande je je in Calders universum. Maar toen bleek dat Calders kleinzoon naar de opening zou komen, werd de kleine zaal in allerijl afgeplakt.

Uiteindelijk kwam het goed met de toestemming voor het prentenboek, maar de gedroomde gezamenlijke opening was van de baan; Posthuma’s expositie opende een week later, op 18 februari 2012.